УДК 929(Малаков)

Григорій Савченко (м. Київ)

НЕСПОКІЙ КРАЄЗНАВЧОЇ ДУШІ
(до 75-річчя Дмитра Малакова)

У статті розглянуто основні етапи життя, краєзнавчої діяльності Дмитра Малакова, проаналізовано основні творчі здобутки відомого краєзнавця.

Ключові слова: *архітектура, архітектори, війна, краєзнавство, Київ, окупація, пам'ятники, путівники.*

Краєзнавство і особистість – поняття нерозривні. Вчинок і позиція, знайдене і відтворене, захищене і збережене – це єство краєзнавчої душі, вболіваючої за історію, культурні пам'ятки рідного краю, України. Майже півстоліття на краєзнавчій ниві клекотить і душа Дмитра Васильовича Малакова.

Дмитро Васильович Малаков народився 13 жовтня 1937 року в Києві, в родині службовців Василя Федоровича Малакова (1902 – 1988) та Євгенії Костянтинівни Малакової (1908 – 1994).

Батьківська лінія йшла від старовинного селянського роду, який, рятуючись від релігійних утисків у петровській Росії, перебрався років із триста тому на українське Поділля, де й досі неподалік містечка Летичева існує селище Малаковщина. Дитинство Василя Малакова пройшло в Одесі, де він вчився в одеській гімназії Іліада й отримав ґрунтовні знання. З часом батько активно зайнявся літературною творчістю, його п'єси ставилися на театральних сценах Києва, Львова та інших міст. Саме від нього Дмитро та його старший брат Георгій, майбутній відомий український художник, перейняли любов до книжок, мистецтва, архітектури [1, с. 8,9].

За сімейним переказом, дід Дмитра Малакова по материнській лінії Костянтин Андрійович Паппадопуло (1858 – 1930) був родом із Афін, рано залишився без батька і виховувався у якійсь англійській родині в Салоніках. У 23-річному віці він прибув до Одеси, згодом переїхав до Єлисаветграда, де займався млинарською справою. Напередодні Першої світової війни родина Паппадопулів опинилася у Києві. Мама Дмитра Малакова, Євгенія, почала навчатися в Київській жіночій гімназії мадам Клуссінш, а закінчувала вже трудову школу, якою стала гімназія за радянських часів [2].

З початком війни батька мобілізували до лав Червоної армії, а мама з синами, тринадцятирічним Георгієм, чотирирічним Дмитром та іншими членами родини, залишилася в окупованому Києві. Дні окупації переживали важко. Дмитра змушенні були віддати в дитячі будинки на Солом'янку, на вулицю Керосинну, у Ворзель...

1 вересня 1945 року Дмитро Малаков став учнем першого класу київської чоловічої середньої школи №24, яку школярі-хлопчаки жартома, але з гордістю, йменували «24-та гвардійська непромокаюча». Така назва пов'язувалася із серйозною «чоловічою прерогативою» – дозволом учням молодших і середніх класів носити «чубчик-чолочку», а не ходити, як усі інші київські школярі, стриженими «під нуль» [3]. Так, можливо, й починало формуватися у «гвардійському» шкільному середовищі гвардійське єство знаного краєзнавця.

Життєві ж орієнтири Дмитру Малакову дала родина. Атмосфера родинного вогнища, книги, які були в особливій пошані у колі Малакових, прогулянки вулицями Києва з мамою, батьком, братом, поїздки до Немирова – відкривали Дмитру все нові і нові таємниці історії, архітектури, природи та й загалом життя. У 11-річному віці на Байковому кладовищі батько звернув йо-

Брати Георгій (ліворуч) та Дмитро Малакови на підірваному 1943 року німецькому танку «тигр». Радомишль, Житомирщина. 1949 р. Публікується вперше. Тема минулої війни згодом стала одною з провідних у творчості братів.

го і брата увагу, підкресливши, що про це в школі не треба нікому розповідати, на могилу Михайла Грушевського зі скромним букетиком жовто-блакитних квіточок, могилу художника Георгія Нарбута, який малював «петлюрівські» гроші [4]. Так зріла його українськість. Взірцем для нього по життю, людиною, яка визначила його життєві цінності, прищепила йому проникливий погляд на красу навколишнього світу і відкрила світ минулого, навчила пізнавати людей, оцінювати їх вчинки, став старший брат Георгій Малаков.

Канів, Черкащина. Біля Тарасової могили. 1957 р. Публікується вперше. Перша подорож з майбутньою дружиною Іриною відбулася саме до Канева.

У 1955 році Дмитро Малаков вступив і в 1960-му закінчив Київський інженерно-будівельний інститут. Тривалий час він працював в Управлінні тепловими мережами «Київенерго», на заводі «Арсенал», в Київському науково-дослідному і проектному інституті містобудування. Із 1992 року Дмитро Васильович працює в Музеї історії Києва завідувачем відділу, заступником директора з наукової роботи (1995-2007 рр.), а дотепер – старшим науковим співробітником.

У 1970 році газета «Культура і життя» надрукувала статтю київського інженера Д. Малакова «Біля лаврських стін. Нотатки схвильованого екскурсанта». Для вдумливого читача, мабуть, здалося дивним, що її автор лише «схвильований екскурсант». Адже шквальний потік інформації про Києво-Печерську фортецю, лаврські споруди засвідчував – дописувач є глибоким знавцем теми, щонайменших деталей, які стосуються історії оборонних чи то ж архітектурних споруд. Роздуми київського інженера про минувшину чергувалися з висловленими переживаннями про охорону лаврських пам'яток, які, навіть після реставрації, використовувалися як складські приміщення, про необхідність створення в Києві краєзнавчого музею, про створення туристично-екскурсійної інфраструктури... Написане чіпляло за живе і звучало вельми гостро. Редакція газети, від-

Канів, Черкащина. Біля Шевченківського музею, побудованого за проектом Василя Кричевського. 1957 р. Публікується вперше. З часом родині Кричевських Д. Малаков присвятив багато розвідок, публікацій, громадських заходів.

чуваючи ймовірну резонансність публікації, змушена була «прикритися» таким собі підзаголовком «Нотатки схвильованого екскурсанта» [5]. Отже, українська громада вперше познайомилася з ім'ям краєзнавця та пам'яткоохоронця Дмитра Малакова.

Безкомпромісна позиція Д.Малакова характерна і для його наступних публікацій. У одній із статей він, звертаючи увагу на стан пам'яток Ніжина, писав: «Розподілом пам'яток культури за їх використанням передбачена група «В», в яку занесено об'єкти, що «...можуть бути використані в господарських цілях без шкоди для їх збереження і без порушення історично-художньої цінності...». За діючим реєстром рівно три чверті пам'яток України підпадає під цю рубрику, але ні в одному з документів немає пояснення, що розуміти під господарськими цілями» [6]. Таким чином, ми маємо приклад обстоювання збереження національно-культурної спадщини, який суголосний з ідеями славнозвісного «Собору» Олеся Гончара.

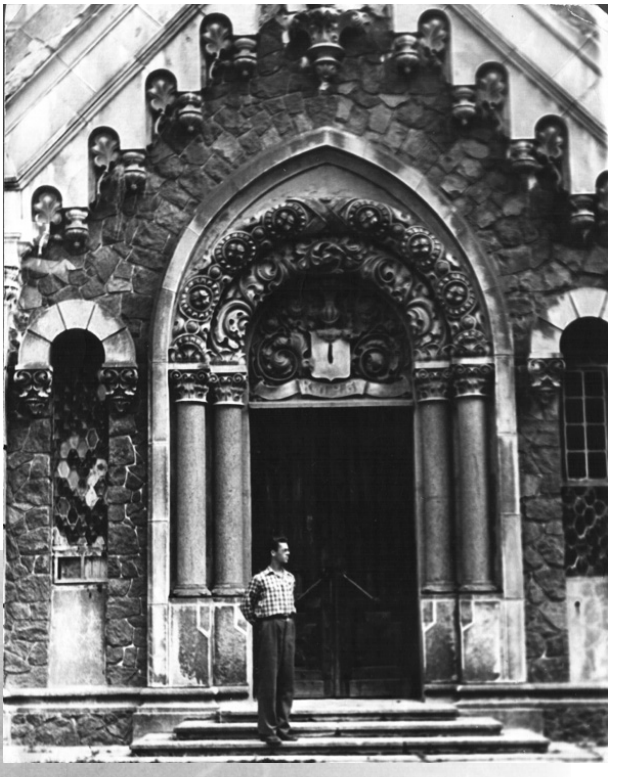

Печера, Вінниччина. Біля мавзолею графів Потоцьких, спорудженого за проектом Владислава Городецького. 1957 р. Цікавість до життя і творчості цієї видатної особистості починалася й з відвідин Печери - теж завдяки братові Георгію.

Немирів, Вінниччина. На валах літописного городища. 1957 р. Сюди Дмитра Малакова привів брат Георгій. Згодом Немирову Д. Малаков присвятив кілька статей та чотири книжкові видання.

Київ. На будівлі церкви Різдва Богородиці Києво-Печерської Успенської лаври. 1957 р. Лаврі Д. Малаков присвятив згодом чимало розвідок, а перша його публікація у всеукраїнській пресі, датована серпнем 1959 року, присвячена саме Лаврському заповіднику. Публікується вперше.

У другій половині 1970-х – на початку 1980-х років краєзнавчо-пошукова робота Дмитра Малакова набирає все нових і нових обертів. Його публікаціями, присвяченими історії рідного заводу, пам'яток історії і куль-

Львів. Каплиця Боїмів. Разом брати відвідали місто Лева навесні 1959 року (фото). 1970 року Георгій Малаков виконав у техніці ліногравюри фондову марку Українського товариства охорони пам'яток історії та культури із зображенням каплиці Боїмів. Публікується вперше.

Київ. Біля афіші персональної виставки творів Георгія Малакова, влаштованої до 60-річчя від дня його народження в залах теперішнього Національного художнього музею України (на фото – парадні двері). 1988 р. Публікується вперше. Там само відбулася друга персональної виставки творів Георгія Малакова, влаштованої до 70-річчя від дня його народження.

тури Києва і України рясніє газета «Арсеналець» – багатотиражка київського заводу «Арсенал». Десятки статей з історії Києва, автором яких був Д.Малаков, занурили киян і всіх зацікавлених у славну київську минувшину в роки підготовки і святкування 1500-річчя заснування Києва.

Дмитро Васильович ніколи не оминав увагою злободенних проблем. У 1987 році на сторінках газети «Прапор комунізму» він опублікував свої «Думки вголос. Традиції» [7] з приводу дискусії щодо архітектурного обличчя міста. Відгуки небайдужих не забарилися. Постійний читач газети Наталя Павловська писала: «З великим задоволенням прочитала три статті Дмитра Малакова про долю нашого красеня Києва. Такі публікації можна вважати надзвичайно вдалими з усіх то-

Мостище, Київщина. ДОТ № 480. 1967 р. Упродовж 60-х - 70-х років минулого століття брати Малакови удвох або з друзями обійшли майже всю першу лінію КиУР. Чимало вражень від цих походів згодом стали темами публікацій, а фото увійшли до фотоальбомів Д. Малакова.

чок зору. ... Дуже хотілося б, щоб на сторінках газети знаходилося місце для цього автора. Статті буквально переходять із рук в руки, і люди починають уважніше придивлятися до оточуючого їх життя, до самих себе у місті. Статті викликають добру полеміку, яка, безперечно, піде на користь нам усім» [8]. Одначе в полеміці щодо збереження архітектурних об'єктів міста такі слова Д.Малакову адресувалися не завжди. Як приклад, у дискусійному огляді з приводу можливого використання «замку Річарда» на Андріївському узвозі, 15 у Києві газета «Вечірній Київ» писала: «Досить контрастно дисонує з основним масивом пропозицій позиція інженера Д.Малакова: у своєму листі він звично оперує такими шаблонами, як «демократична громадськість», «дійсні господарі міста» і т.д., яких нібито представляє, і не надто обмежується в характеристиці тих, хто не поділяє його думки» [9]. Такою була думка тих, хто, маючи владу, вважав себе «дійсними господарями міста».

Між тим, діапазон наукових пошуків Д. Малакова все більше розширюється, все масштабнішими стають їх результати. Він стає відомим на Батьківщині і за її межами як автор численних путівників, які відкривають українцям і світовій спільноті Україну в усій її величі і красі. Перші його видання, адресовані подорожуючим, побачили світ у 1980-ті роки у московському видавництві «Искусство» в серії «Дороги к прекрасному» і стосувалися історико-культурних пам'яток Поділля [10; 11], а робота над ними розпочалася в 1977 році. Ідею автору «підкинув» відомий архітектор та мистецтвознавець Сергій Кілессо, а вже об'єктом дослідження подільське Надбужжя він обрав сам. Цьому немає нічого дивного. На Поділля його привели пам'ять про малаковські коріння, про рід, своє хрещення в немирівській церкві, спогади про брата Георгія, який часто відвідував ці місця і подовгу працював над етюдами, оспівуючи в акварелях красу Немирова, Ковалівки, Печери, Сокільця, Вороновиці, Тульчина [12]. У часи незалежної України Дмитро Васильович вже вкотре звернувся до милого серцям малаковської родини подільського краю [13, 14].

З часом тематика путівників, підготовлених Дмитром Малаковим, або ж за його участі, наповнюється все новими і новими сюжетами. До сьогодні не втратило своєї значимості видання, пов'язане з історичними містами Київської Русі [15], історією будівель, вулиць Києва [16; 17; 18; 19] та загалом пам'ятками історії, культури, природи України [19].

Без участі Анатолія Кончаковського, Дмитра Малакова важко було б уявити Київ часів Михайла Булгакова. Перше видання фотоальбому «Киев Михаила Булгакова» (у співавторстві з А.Кончаковським) стало справжнім ідеологічно-культурним потрясінням для київської, та й не тільки київської, спільноти. Шлях рукопису, який був підготовлений наприкінці 1980-х років, був тернистим. У видавничих нетрях комуністичної цензури, яка доживала свого віку, діяли за принципом чеховського героя – «Кабы чего не вышло». У Держкомвидаві УРСР авторам безапеляційно і саркастично заявили з приводу публікації фото 1918 року із зображенням В.Винниченка і С.Петлюри: «Тільки дозволили Винниченка, а вони вже й Петлюру тягнуть». Макет книги летів шкереберть. Автори були в розпачі. На допомогу прийшов доктор історичних наук Ю.М.Гамрецький. У рецензії на рукопис він, між іншим, відзначив: «Великою вдачею видавництва «Мистецтво» і авторів книги є публікація фото із зображенням В.Винниченка і С.Петлюри». Слова академічного авторитету допомогли зрушити видавничу кригу. Книга була підписана до друку. Так мовою фактів, образами зі світлин заговорила заборонена на десятиліття комуністично-радянським режимом історія, людям були відкриті учасники і сучасники подій, а Київ постав перед читачами у всьому багатобарв'ї [20; 21].

Д.В. Малаков – глибокий знавець київської минувшини, архітектури, забудови Києва. Він – автор сотень публікацій з цієї тематики. Науковою значимістю відзначаються його монографічні дослідження присвячені історії київських особняків (співавтор Ольга Друг) [22] та прибуткових будинків [23] столиці України. Здавалось би, прибуткові будинки – чисто комерційний проект, продукт київських «будівельних лихоманок» 1895-1901 та 1907-1914 років, але «разом із громадськими будинками різного призначення, зведеними у цей час, прибуткові будинки, завдяки жовтоцегляним фасадам, сформували своєрідне, суто київське урбаністичне середовище, збагачене неповторним рельєфом, чарівними краєвидами, пам'ятками сивої давнини, буйною зеленню» [23, с.5]. І вибагливий науковець, і людина, яка тільки-тільки стала на шлях пізнання історії, знаходять для себе у цих книгах щось цікаве і незнане з київського буття, розвитку міста, київських старожитностей.

У розмаїтті краєзнавчих уподобань Дмитра Малакова є теми, висвітлення яких стало сенсом його творчого життя, невгамовного науко-

вого пошуку, проявом безмежної людської вдячності. Не одне десятиліття він присвятив вивченню і популяризації творчості свого старшого брата – відомого українського художника, заслуженого художника України Георгія Малакова (1928-1979). Г.Малаков працював у галузі станкової та книжкової графіки, ілюстрував твори української та світової класики, сучасних авторів, оформивши загалом понад 120 книжок, що виходили друком у київських видавництвах. Сотні його ілюстрацій публікувалися у часописах 1950-1970-х років. Дмитро Малаков – глибоко фаховий поціновувач художника Георгія Малакова. Майже 70 робіт (публікації в періодичних виданнях України та зарубіжжя, упорядкування окремих видань, передмови та коментарі до них) складають цикл [25; 26; 27], якому можна було б по праву дати назву «Слова про брата». Слова – професійно місткі і по-братськи щирі.

Київ. На вулиці Банковій - на даху «будинку з химерами» архітектора Городецького (№ 10) та на тлі фасаду будинку архітектора Григор'єва (№ 11). 2005 р. Символічне фото – на згадку про двох зодчих, популяризації творчого доробку яких Д. Малаков присвятив кілька публікацій та дві монографії.

Вагомий внесок Д.Малакова у вивчення життя і діяльності київських архітекторів. Можна з певністю стверджувати, що він – справжній відкривач для киян і світової спільноти ім'я архітектора Владислава Городецького, творчий доробок якого волею долі належить Україні, Польщі та Ірану. Десятки років пошукової роботи Дмитра Малакова вилилися в низку публікацій у пресі, наукових збірках і увінчалися фундаментальними монографічними виданнями, яке засвідчило і унаочнило багатогранність архітектурної спадщини, особистості зодчого Городецького [28]. Наступне видання – альбом «Городецький. Виклик будівничого» [29], автором тексту і приміток якого є Д.Малаков, став першою спробою подати творчість видатного архітектора як загальноєвропейський мистецький феномен, який і нині продовжує впливати на міський ландшафт і художній образ центру Києва [30]. Знавець української книги К.Родик підкреслював, що «архітектора Городецького ми «приречені» бачити очима безсумнівно залюбленого в нього Дмитра Малакова» [31]. Наголосимо, що за цією любов'ю дослідника роки його титанічної праці і стану творчого неспокою.

Серію робіт Д.В.Малакова про творчість архітекторів продовжила книга, присвячена київському спадку С.Григор'єва [32], публікації про внесок у розбудову Києва італійців, поляків, німців, чехів. На сьогодні, у видавництві «Кий», з яким Д.В.Малаков співпрацює багато років, підготовлено до друку його монографії про життя та творчість архітекторів В. Осьмака та В. Безсмертного.

Одна із провідних тем у дослідницьких студіях Дмитра Малакова – історія Києва періоду Другої світової війни. Автор започаткував їх публікаціями у періодиці ще в далекі 1970-ті роки. Зрозуміло, що тогочасні ідеологеми не дозволяли поглянути на війну відкритими очима. Проте, навіть «примружений» погляд Д.Малакова давав масу інформації. Інформації живої, яка все-таки випорснула з ідеологічного кліше. Одначе вдавалося це далеко не завжди. Запропонований ним видавництвам восени 1982 року фотоальбом київських світлин часів Другої світової війни випустити у світ так і не пощастило. Система пильно стояла на сторожі створених нею ж стереотипів і міфів.

Зі здобуттям Україною незалежності потенціал Дмитра Малакова як дослідника воєнного

Києва розкрився сповна. Окупований нацистами Київ – тема, яка запала йому в душу змалечку, яку він відчув по-малечому доросло. Дмитро Малаков вилив у спогадах 778 днів жахливої окупації, війни свого дитинства [33; 34], проілюструвавши живими, різноплановими рисунками свого брата Георгія (Гоги) Малакова. Читач бачить їх очима окупований загарбниками Київ, переживає з ними пожежу Хрещатика і підрив будинків, біди міського буття, спротив і покору, радощі визволення і Перемоги. У рецензії на книгу «Оті два роки...» А.Задніпровський наголошував: «Кожен факт, кожна деталь життя-буття окупованого Києва підтверджена малюнком, що ніби підсвічує і зігріває текст, робить його документально точним і правдивим, а тому й цінним, раритетним, як музейний експонат» [35].

Перлиною києвознавчих студій Дмитра Малакова стали фотоальбоми воєнного Києва 1939 – 1945 років.

Восени 1998 року Музей історії Києва вперше влаштував фотовиставку, присвячену життю міста в роки нацистської окупації. Крім матеріалів із фондів музею, архівів та приватних зібрань, на виставці вперше були показані фото, одержані за сприяння Культурного центру Посольства Федеративної Республіки Німеччина в Україні з Бібліотеки сучасної історії м. Штуттгарт, а також матеріали, надані Пенсільванським університетом. З-понад 200 експонованих фотодокументів третина була надана німецькою стороною. На відкритті виставки в присутності тодішнього Надзвичайного і Повноважного посла ФРН в Україні доктора Ебергарда Гайкена неодноразово висловлювалося побажання видати каталог виставки [36].

Розпочалася копітка робота, в епіцентрі якої, як це часто бувало, не випадково опинився Дмитро Малаков. Продовжувався пошук нових фотодокументів, ретельно, до щонайменших, здавалось би, дрібниць, вивчалася кожна світлина. Проект набрав міжнародного масштабу, що додало темі ще більшої болючості. З честю глибокого науковця і громадянина, Дмитро Малаков впорався з втіленням ідеї в життя. Вибудований ним іконографічний ряд, правдиві коментарі сюжетів додали книзі вагомого звучання. На літо 2000 року фотоальбом «Київ. 1941 – 1943» із 382 ілюстраціями побачив світ у столичному видавництві «Кий» [37].

У передмові до видання Посол Федеративної Республіки Німеччина в Україні доктор Ебергард Гайкен писав: «Фотоальбом ««Київ. 1941 – 1943» продовжує тему виставки 1998 року. Він документує показані тоді фотографії і містить разом з тим додатковий, досі неопублікований матеріал. Я дуже вдячний Музею історії міста Києва та автору фотоальбому, панові Дмитру Малакову, за їхню нещодавню ініціативу.

Події 1941 – 1943 років мають свій вплив на сьогодення. Страждання, завдані німцями за 778 днів окупації в місті Києві, є частиною української та німецької історії. Спогади про ці страждання болісні, а у нас, німців, викликають ще й почуття сорому. Але тільки мужність до спогадів і мужність до визнання правди звільнять шлях до примирення та відшкодування». Здається, коментувати слова високоповажного пана Посла є справою зайвою.

Альбом мав успіх. За короткий час розійшовся його наклад. Книга, у якій неупереджено подавалися деталі історії трагічних випробовувань Києва та киян часів нацистської окупації, стала бібліографічною рідкістю.

Вдячні читачі надали автору більше 300 нових світлин і кінокадрів із відображенням життя Києва періоду Другої світової війни. Напрошувалося нове видання із більш широкими хронологічними рамками, які відповідали б означеному періоду. До фотоальбому «Київ. 1939 – 1945» [38] увійшли майже 700 фото- і кінокадрів не тільки з українських архівів та приватних збірок, а й із закордонних – американських, німецьких, чеських, угорських джерел, де вони не були атрибутовані ні щодо часу, ні щодо місця подій [39].

За підсумками VIII Всеукраїнського рейтингу «Книжка року» фотоальбом «Київ. 1939 – 1945» став переможцем у номінації «Минувшина (серія «Історія XX – XXI ст.») [40].

Відгуки української та зарубіжної наукової громадськості, пересічних людей різного віку і місця проживання на дослідження Д.В.Малакова «Київ 1941 – 1943» та «Київ 1939 – 1945», засвідчують глибокі знання автора, вболівання за культурне надбання нашого народу та його збереження. Пошукова робота Д.В. Малакова має велике значення для сьогодення і майбутнього. Його розвідки з історії руйнації пам’яток Києва послужили однією з основ для обґрунтування необхідності відбудови в Києві Михайлівського Золотоверхого та Успенського соборів.

Наснажений схвальними відгуками, відчуваючи невичерпність теми воєнного Києва, Дмитро Малаков поглиблював свої дослідження. Як наслідок – світ побачили нові книги [41; 42], з характерним авторським почерком виваженості, прискі-

пливості до зображень на кожному фото і його щонайменш вловимих деталей, прицільності кожної фрази коментарів і глибини концептуальної думки.

Д.В.Малаков – сіяч знань широкому читацькому загалу. Нам усім відомо – яка неоднорідна читацька аудиторія, як різняться уподобання, у тому числі й ідеологічні, читачів, але, здається, до кожного з них Дмитро Васильович має свій ключик. Це може засвідчити перелік періодичних видань, часописів, на шпальтах яких з методичною регулярністю з'являлися і з'являються його публікації: «Культура і життя», «Вечірній Київ», «Прапор комунізму», «Арсеналець», «Київ», «Жива вода», «Українське слово», «Янус. Нерухомість», «Дзеркало тижня», «Столиця», «Народна армія», «Свобода» (США), «Військово-історичний альманах», «Українська столиця», «Слово просвіти», «День», «Україна», «Літературна Україна», «Українська культура», «Український тиждень», «Морська держава», «Пожежна безпека», «Шкіпер» та ін.

Сейнт-Пол, Міннесота, США. Біля могили Сергія Григор'єва на цвинтарі «Лісова Галявина». 2009 р. Публікується вперше.

Тегеран, Ісламська Республіка Іран. Біля могили В. Городецького на цвинтарі Долаб (справа наліво): Ярослав Городецький, Володимир Бутяга та Дмитро Малаков. 2005 р. Публікується вперше.

Значну увагу Д.Малаков приділяє прищепленню краєзнавчих знань школярам. Він – автор майже 50 сюжетів з історії Києва, які ввійшли до навчального посібника для середніх загальноосвітніх навчальних закладів [43].

Завдяки, зокрема, й Дмитру Малакову проведена низка заходів з увічнення пам'яті наших співвітчизників: створено кілька фільмів про В.Городецького, відкриті пам'ятники архітектору в Києві та Немирові, знайдено й впорядковано могилу зодчого в Тегерані, його іменем названо вулицю в Києві; відкрито меморіальні дошки В.Г. Кричевському, С. Лифарю, Василю та Володимиру Симиренкам; вийшли в світ, присвячені їм, поштова марка і конверт (автор Ольга Малакова-Білоус).

Дмитро Малаков – знаний музейник, який свого часу доклав максимум особистих зусиль для організації наукової роботи Музею історії Києва. Він – ініціатор і призвідник численних тематич-

них виставок у рідному музеї, які залишили масу вражень у киян та гостей столиці.

Д.В. Малаков впорядкував і передав Національній бібліотеці України імені В.І.Вернадського комплект естампів, епістолярну спадщину та авторські «дошки» ліногравюр Георгія Малакова, сценарії п'єс батька Василя Малакова та його абсолютно унікальну, десятиліттями збирану колекцію сірникових етикеток, які відображають етапи розвитку одного з видів промислової графіки. У Центральний державний архів-музей літератури і мистецтв України Дмитром Васильовичем передано комплект естампів Георгія Малакова.

Заслуговує на відзначення і багаторічна просвітницька діяльність Д.В. Малакова, який доклав чимало зусиль, щоб донести невідоме із життя і діянь, повернути громаді імена архітекторів В. Безсмертного, Е.Брадтмана, В.Городецького, С.Григор'єва, М.Даміловського, Ф. Мєховича, В.Осьмака, В. Пещанського, П.Спарро, Ї. Стібрала, М.Шехоніна, письменника М. Булгакова, митців Кричевських, балетмейстера С. Лифаря, художників С. Верді, В. Цимбала, художника і спортсмена В. Мєрного, садівника Д. Макклера, авіатора П. Нестерова, спортсменів І. та П. Подборських, скульптора Е. Сала, істориків М. Сементовського, І. Щітківського, українських благодійників Василя та Володимира Симиренків, О. Якубенка та багатьох інших – тих, хто своєю працею возвеличив наш народ, приніс славу Україні.

Д.В.Малаков активно співпрацює із засобами масової інформації. Проникливий малаковський голос звучить на українському радіо, неповторною інформативною колоритністю відзначаються телевізійні передачі за участі краєзнавця. «Фільмам з Малаковим» – гарантований успіх, глядацькі симпатії. Все це вмотивовано тим, що перед слухачем й глядачем постає носій і творець культурно-інтелектуальної атмосфери Києва й України, чоловік із місією нести людям знання і добро.

Історико-краєзнавчий науковий ужинок Дмитра Васильовича Малакова складають 36 книжкових видань, де він є автором, співавтором, упорядником. Загалом же його перу належить майже 700 історико-краєзнавчих розвідок, опублікованих у наукових збірках, енциклопедичних виданнях, періодиці. Краєзнавчі дослідження відзначаються тематичним розмаїттям і водночас глибокою проникливістю у суть проблем, які виносить автор на суд зацікавлених історією людей. Завдяки творчим зусиллям і науковому доробку Дмитра Малакова широкий загал нашого суспільства має змогу долучатися до пізнання, вивчення минулого рідного краю. Справді, краєзнавець від Бога, Людина, яка, воістину, творить нас.

Тегеран, Ісламська Республіка Іран. Біля будівлі Тегеранського залізничного вокзалу. 2005 р. Публікується вперше.

Де ж ті джерела, ті криниці, з яких черпає творчу наснагу Дмитро Васильович Малаков? Відповідь, мабуть, ніколи не буде однозначною. Очевидно, що окрилює його любов до України, сповна працює родовий генетичний код, надихає пам'ять про батьків та брата Георгія. Живить його сімейна злагода. Поруч із ним більше півстоліття порадниця і помічниця дружина – архітектор-реставратор Ірина Малакова, діти Ольга Малакова-Білоус та Кирило Малаков, онуки Михайло та Ніколь. Однодумці – друзі і співатори, видавці і колеги, пересічні люди, усі вони додають запалу Дмитру Малакову.

Джерела та література

1. Малаков Д. Кияни. Війна. Німці. – К.: Амадей, 2008. – С. 8, 9.
2. Малаков Д. У родинному альбомі – любі мої греки // День. – 2012. – 3–4 серпня. – С. 22.
3. Малаков Д. 24-та гвардійська непромокаюча // Українська столиця. – 2006. – 7–13 квітня (№7). – С. 28.
4. Малаков Д. In memoriam // Грузов М.А. Дещо з родоводу. Пам'ять. – С. 308.
5. Малаков Д. Біля лаврських стін: нотатки схвильованого екскурсанта // Культура і життя. – 1970. – 6 серпня.

6. Малаков Д. Група «В» // Культура і життя. – 1970. – 22 листопада.

7. Малаков Д. Прапор комунізму. – 1987. – 4 квітня. – С. 3; 5 квітня. – С. 4; 8 квітня. – С. 4.

8. Павловська Н. Придивімося до себе // Прапор комунізму. – 1987. – 8 травня.

9. Кузьменко В. Якщо турнір – то рицарський // Вечірній Київ. – 1987. – 31 липня.

10. Малаков Д. По Брацлавщине (от Винницы до Тульчина). – М.: Искусство, 1982. – 176 с., іл.

11. Малаков Д. По Восточному Подолью (от Жмеринки до Могилева-Подольского). – М.: Искусство, 1988. – 168 с., іл.

12. Малаков Д. Дорогами до прекрасного. Розповідь автора книги «По Брацлавщине» // Маяк. – 1984. – 26 квітня.

13. Малаков Д., Крушинська О., Козоріз Ю. Два береги Збруча. Путівник. – К.: Грані-Т, 2008. – 104 с., іл.

14. Малаков Д. 29 зупинок від Хмільника до Хмельницького. Путівник. – К.: Грані-Т, 2009. – 120 с., іл.

15. Малаков Д.В., Дерлеменко Є.А. (фото) По історичних містах Київської Русі. Фотопутівник. – К.:Мистецтво, 1990. – 312 с.

16. Прорізна. Ярославів Вал. Культурологічний путівник / В. В. Галайба, В. М. Грузин, М. А. Кадомська, Д. В. Малаков. - К.: Амадей, 2010. – 304 с., іл.

17. Малаков Д. Тут був Євбаз, а потім – площа Перемоги. Історико-інформаційний фотоальбом. – К.: Видавничий дім “Амадей», 2004. – 144 с., іл.

18. Малаков Д. 13 київських зустрічей із Городецьким. Путівник. – К.: Грані-Т, 2011. – 64 с., іл.

19. Малаков Д. Мальовнича Україна. Фотоальбом. Вступна стаття В. М. Кузьменка. – К.: Мистецтво, 2011. - 336 с., іл.

20. Кончаковский А.П., Малаков Д.В. Киев Михаила Булгакова. Фотоальбом. – К.: Мистецтво, 1990. – 284 с., іл.

21. Кончаковский А.П., Малаков Д.В. Киев Михаила Булгакова. Издание второе, исправленное и дополненное. – К.:Мистецтво, 1993. – 324 с., іл.

22. Друг О., Малаков Д. Особняки Києва. – К.: Кий. 2004. – 824 с., іл.

23. Малаков Д. Прибуткові будинки Києва. – К.: Кий, 2009. – 384 с., іл.

24. Малаков Д. Прибуткові будинки Києва. – С. 5.

25. Малаков Д. Георгій Малаков. Альбом. – К.: Мистецтво, 1984. – 112 с., іл.

26. Малаков Д. Книжкові знаки Георгія Малакова. – К.: Кий, 1998. – 172 с., іл.

27. Малаков Д. Немирів у малюнках Георгія Малакова – К.: Майстерня книги, Оранта, 2008. – 112 с., іл.

28. Малаков Д. Архітектор Городецький (архівні розвідки). – К.: Кий, 1999. – 240 с., іл.

29. Городецький: виклик будівничого. Альбом. – К.: Грані-Т, 2008. – 176 с., іл.

30. Давиденко В. Творчий виклик Городецького // Слово Просвіти. – №40. – 2008. – 2 – 8 жовтня.

31. Родик К. Спокуси віртуального музею // Україна молода. – 2008. – 11 жовтня.

32. Малаков Д. Архітектор Григор’єв. Київський спадок. – К.: Кий, 2010. – 192 с.. іл.

33. Малаков Д. Оті два роки… У Києві при німцях. – К.: Видавничий дім “Амадей», 2002. – 320 с., іл.

34. Малаков Д. Кияни. Війна. Німці. – К.: Амадей, 2008. – 364 с., іл.

35. Задніпровський А. У Києві при німцях // Київ. – 2003. – № 5. – С. 125.

36. Малаков Д. Незабутнє минуле Києва – у фотоальбомі «Київ. 1939–1945» // Дзеркало тижня. – 2006. – 4 – 10 лютого. – С. 22.

37. Київ. 1941-1943. Фотоальбом. Упорядник, автор коментарів Д.Малаков. – К.: Кий, 2000. – 268 с., іл.

38. Малаков Д. Київ. 1939-1945. Фотоальбом. – К.: Кий, 2005. – 464 с.: іл.

39. Малакаов Д. Київ на світлинах періоду окупації (1941–1943 рр.) // Пам’ятки України: історія та культура. – 2007. – № 1. – С. 118.

40. Знати минуле заради майбутнього // Українська культура. – 2007. – №10. – С.9.

41. Малаков Д. Ніби й не було війни… (Київ 1943 року на світлинах угорського вояка). – К.: Грані-Т, 2009. – 112 с., іл.

42. Малаков Д. Київ. 1939-1945. Post scriptum. - К.: Варто, 2009. – 224 с., іл.

43. Кальницький М., Малаков Д., Юркова О. Нариси з історії Києва. Навчальний посібник для середніх загальноосвітніх навчальних закладів. – К.: Ґенеза, 2002.